

Archiv obce Souměř

1838 – 1945

Inventář

Číslo EL NAD: 152
Evidenční číslo pomůcky: 344

Obsah

Úvod.....	3
I. Vývoj původce archivního souboru.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního souboru.....	8
III. Archivní charakteristika archivního souboru.....	9
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru.....	10
V. Záznam o uspořádání archivního souboru.....	10
Příloha č. 1 – Seznam použitých pramenů a literatury.....	11
Příloha č. 2 – Seznam použitých zkratk.....	12
Inventární seznam.....	13

Úvod

I. Vývoj původce archivního souboru

Organizaci místní samosprávy, převedením pravomocí do rukou obcí, předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Následoval zákon o provizorním zřízení obecním č. 170/1849 Ř. z. ze dne 17. března, který zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde vrchnost doposud zastupovali venkovští rychtáři a konšelé, pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy. Stále ještě omezené obecní pravomoci zaručily obcím alespoň základní práva, mezi něž patřila práva: svobodné volby zástupců, domovské, samostatně vyřizovat vlastní agendu, uveřejnit veřejně výsledky obecního hospodaření a zveřejnění jednání obecních zástupců. Jednalo se o zlomový počín, vyvolaný zejména tlakem na politickou situaci ve státě. Zprvu udílená samostatnost zemská přenesla se na úroveň krajskou, okresní a obecní. Přestože by se tak mohlo zdát, že majitelé dosavadních panství tím přišli o řadu výhod, opak je skutečností. Mohli snáze uplatnit svůj vliv především tam, kde jej potřebovali využít nejvíce. Postupně mohli získat kontrolu nad obcemi a později nad celými okresy.

Shora uváděná zákonná úprava, takzvané Stadionovo prozatímní obecní zřízení, vycházela z uvozovacího patentu a v něm uvedeného hesla, že základem svobodného státu je svobodná obec. Zákon jej zachovával tak, že hovořil o obcích místních, okresních a krajských. Skutečně platnými se však staly pouze předpisy o obcích místních.

Obce se staly nejnižším článkem místní samosprávy. Obvod těchto obcí se shodoval s katastrálním územím. Novým prvkem se stalo zavedení pravidla, že každé sídliště se muselo stát obcí či součástí obce nazývané osadou. Dřívější rozdíly mezi sídlišti různých stupňů byly zachovány pouze v názvoslovích těchto obcí, jako města, městyse čili městečka a vesnice či vsi. Každá obec náležela do určitého soudního a politického okresu a každá osoba musela patřit do evidence některé obce. Pokud některé z obcí nesplnily zákonné požadavky, mělo se přistoupit k jejich sloučení s jinou obcí, přestože by s tím dotčená obec nesouhlasila.

Stadionovo zřízení rozlišovalo dvojí působnost obce. Obec se měla starat především o svoje vlastní záležitosti, obecní zřízení tehdy hovořilo o přirozené působnosti obce. Ve své působnosti nemohla být obec omezována mimo zákonem uváděné případy. Jakýmsi protipólem přirozené působnosti obce se stala působnost přenesená. Tato působnost zahrnovala obstarávání určitých veřejných věcí, které obci nařizovala státní správa.

V každé obci se povinně zřídily dva orgány, obecní výbor a představenstvo. Obecní výbor volený na tři roky představoval kolegiální orgán a rozhodoval většinou hlasů. Disponoval však pouze usnášecí a dozorcí mocí, bez možnosti použít moc výkonnou. Užším orgánem, voleným právě z členů obecního výboru, se stalo obecní představenstvo. Skládalo se ze starosty a alespoň dvou radních. Nepředstavovalo ovšem kolegium, radní vytvářeli jen pomocný a zastupující orgán v době starostovy nepřítomnosti v úřadu, samotný starosta se stával výkonným orgánem, který prováděl usnesení obecního výboru.

Nad samosprávnými orgány se zavedla instituce dozoru a starosta mohl využívat práva prozatímního odložení výkonu rozhodnutí obecního výboru, pokud to odporovalo zákonům nebo mohla být způsobena škoda obci samotné. V roce 1850 došlo k rozšíření dozorcí moci a místním obcím přibyla policie. Nadřízený okresní úřad měl dohlížet na práci starosty v oboru

místní policie patřící do přirozené působnosti obce. V nutných případech pak uváděl věci do pořádku. Vláda mohla obci kdykoliv výkon místní policie odejmout a zabezpečit její činnost za pomoci vlastních orgánů.

Vlastní činnost obecní samosprávy začala v roce 1850, kdy byly aktivovány nově zřízené státní politické úřady. Došlo k územní reformě obcí a obecní samospráva se posléze stala skutečností.

K vydání dalšího obecního zřízení došlo v roce 1859, v platnost vstoupilo pouze ustanovení o domovském právu a navíc nastalo odstranění veřejnosti jednání orgánů obecní samosprávy. Po vydání Říjnového diplomu docházelo k postupnému odstranění zásahů do samosprávy. V roce 1861, po volbách do obecních orgánů, v nichž zvítězili ve většině měst v Čechách čeští zástupci, byla veřejnost jednání zavedena opět. Rok poté vstoupil v platnost rámcový říšský obecní zákoník jako výsledek jednání mezi vládou, snažící se dostat obce pod větší kontrolu, a mezi parlamentem. V roce 1863 bylo vydáno obecní zřízení a řád volební pro Slezsko, o rok později také pro Moravu a Čechy č. 7/1864 Z. z. Tato zřízení se vztahovala na všechny obce příslušné země s výjimkou statutárních měst. Každá nemovitost musela náležet do svazku některé obce. Samosprávné obce se mohly slučovat a rozlučovat a za určitých okolností měnit svoje hranice, o čemž však s konečnou platností rozhodovaly zemské sněmy.

Obecní zřízení rozlišovala dva druhy občanů do obce náležejících. Jednalo se o skupinu osob spojenou s obcí na základě jakéhosi hmotného svazku či o skupinu osob přespolečných. Je zřejmé, že prvně uváděná skupina disponovala všemi výhodami, které jí ze zákona příslušely, avšak nejdůležitějším právem bylo právo volební.

Voliči oprávnění k volbě volili na tříleté funkční období obecní výbor. Počet členů výboru se odvíjel podle zalidněnosti obce a v Čechách se pohyboval mezi osmi a 36 členy, na Moravě od sedmi do 30 členů. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a obecního radního. Počet členů obecního představenstva nesměl přesahovat třetinu členů obecního výboru, počet radních však nemohl klesnout pod dva. Obecnímu výboru se v této době občas říkalo obecní zastupitelstvo. Každý volitelný a řádně volený občan byl povinen volbu přijmout, výjimky z tohoto pravidla byly přesně stanoveny.

Obec, její činnost a veškerý život v ní tak v podstatě existoval v nezměněné podobě téměř do roku 1918, kdy se po vzniku nového, samostatného státu přijala zcela odlišná opatření pro obecní samosprávu.

Základním pravidlem pro chod obce po roce 1918 zůstal nadále předpoklad, že o obecních záležitostech může rozhodovat pouze osoba, která přispívá na udržování obecního hospodářství, avšak vyvstala potřeba řešit situaci s volebními řády. Na počátku roku 1919 tak vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení, zákon č. 75/1919 Sb. o řádu volení v obcích a zákon č. 76/1919 Sb. o novele k obecnímu zřízení.

Volební řád představoval výsledek dohody občanských stran se sociální demokracií a přinášel značnou demokratizaci. Přiznával totiž všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo při volbách do obcí všem osobám, které měly v obci alespoň tříměsíční trvalé bydliště, a které nebyly určitým způsobem diskvalifikovány a dosáhly věku 21 let. Pasivní volební právo se přiznalo osobám ve věku od 26 let a volený musel alespoň jeden rok v obci bydlet. Volilo se na základě kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení. Volební období se prodloužilo na čtyři roky, v roce 1933 na šest let, aby se sjednotila délka volebních období

s ostatními samosprávami. Vznikly obecní finanční komise, v nichž jednu polovinu představovali zástupci zvolení obecním zastupitelstvem a druhou zástupci jmenovaní okresním úřadem. Jednalo se tak především o kontrolu ze strany státu, který si v obcích nepřál převahu socialistické většiny, která by mohla volně nakládat s obecními prostředky. Komise mohly kontrolovat veškeré obecní hospodaření a odvolávat se proti všem usnesením obecního zastupitelstva finanční povahy.

Zákonná novela obecních zřízení rozeznávala tyto řádné orgány obcí: obecní zastupitelstvo, obecní radu, starostu, případně jeho náměstky a komise.

Obecní zastupitelstvo nahradilo dřívější obecní výbor. Jeho zvolení se účastnili všichni voliči oprávnění k volbě a skládalo se z devíti až 60 členů podle počtu obyvatel v obci.

Ze svého středu volilo obecní zastupitelstvo obecní radu, která nastupovala na místo dřívějšího obecního představenstva. Skládala se ze starosty, jeho náměstka či náměstků a členů rady, radních. Počet všech těchto členů činil znovu jednu třetinu obecního zastupitelstva, proto se stanovil počet jeho členů na devět, aby rada byla nejméně tříčlenná. Plnila totiž také funkci obecního trestního senátu, a tento musel být nejméně tříčlenný, tvořil jej starosta a dva radní.

Došlo k jasnému vymezení významu obecní rady, totiž že obecní rada tvoří sbor, který se za předsednictví starosty usnází na všech věcech, jež podle zákona nebo podle zákonných nařízení nejsou vyhrazeny obecnímu zastupitelstvu. Toto ustanovení utvářelo z rady primární orgán obce.

Obecní zastupitelstvo volilo ze svého středu rovněž starostu a jeho náměstka, v obcích s počtem převyšujícím 24 členů zastupitelstva se volili náměstci dva. Volba starosty nemusela být potvrzena státem, zákon č. 122/1933 Sb. o změnách řádu voleb v obcích však stanovil, že volbu starosty schvaluje státní úřad. Pokud státní úřad volbu starosty a jeho náměstků nepotvrdil, pozbývala tato volba platnost a obecní zastupitelstvo bylo povinno uskutečnit volbu novou. Kdyby se však zastupitelstvo zdráhalo provést novou volbu, pozbývala by platnosti také volba členů obecního zastupitelstva. Politický úřad jmenoval do čela obce správní komisi a v příhodné době vypisoval novou volbu obecního zastupitelstva. Podle shora psaného je jasně viditelné, že těmito ustanoveními byla obecní samospráva značně okleštěná. Státní úřady nezavazoval žádný termín k vypsání nových voleb obecního zastupitelstva.

Právním obcí bylo zřizovat si poradní a přípravné sbory ve formě komisí.

Nejdůležitějším orgánem, v jehož rukách spočívala rozhodující moc, byla obecní rada. Její zasedání byla neveřejná a konala se poměrně často. Obecnímu zastupitelstvu byly vyhrazeny pouze některé věci, schvalovalo zejména obecní rozpočet, jeho schůze se měly konat alespoň jednou za dva měsíce a byly veřejné. K určitým funkcím starosty patřilo svolávání schůzí obecní rady a obecního zastupitelstva, zastupování obce navenek apod.

Mezi mimořádné orgány obce patřil vládní komisař nebo správní komise. Pokud zemský úřad rozpustil zastupitelstvo, bylo povinností příslušného okresního úřadu stanovit pro obec přechodný orgán (komisař, správní komise). Tento mimořádný orgán vedl správu obce do řádné volby a dosazení nově zvoleného zastupitelstva. Pravomoc přechodných orgánů zůstala omezena na běžné záležitosti a kromě toho směl provádět pouze neodkladné akty, jejichž prodlením by mohla obci vzniknout škoda.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938 – 1945 se charakter veřejné správy výrazně odlišoval od předešlého. V odtržených pohraničních částech republiky vstoupil v

platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Na protektorátním území vznikly správní orgány řídicí se poněkud upravenou verzí týchž zákonů. V pohraničí převzala dočasně, do 20. října 1938, veškerou výkonnou moc armáda. Z jejího pověření vedli armádní zástupci veškeré existující správní orgány.

Nejdůležitějším obdobím ve vývoji sudetské správní organizace byla krátká doba od 21. října 1938 do 30. dubna 1939. Došlo k přijetí významných zákonných opatření a vybudování celé správní sítě. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat) navazující na prvorepublikové okresní úřady. Došlo k faktické likvidaci územní samosprávy. Ve správě obcí se zavedl tzv. vůdcovský princip a správu obce tak zastával pouze starosta. Stálými zástupci starostů se stali přidělcenci (Beigeordnete). První přidělenec byl podle zákona prvním a stálým zástupcem starosty, zbývající přidělcenci byli stálými zástupci pouze ve svých pracovních oborech (sociální péče, policie, zdravotnictví, školství apod.), starosta však mohl vztáhnout každou z těchto záležitostí na sebe. Další obecní orgán představovali obecní radové obstarávající trvalý kontakt mezi obecní správou a ostatními obyvateli. Jednalo se o nejméně 12 a nejvíce 36 členů a zákon stanovil, ve kterých záležitostech se musí starosta s obecní radou poradit. Kromě obecních radů existovali ještě poradci, kteří vykonávali poradní činnost pro starostu a přidělcence v určitém správním oboru nebo jiné speciální otázce. K obecním orgánům patřila také porada obecních radů a poradců. Starosta je zval v přiměřené lhůtě k poradě a oznámil jim její důvod.

O zajištění vzájemné symbiózy mezi obecní správou a nacistickou stranou se staral zmocněnec NSDAP. Ze zákona požíval značného vlivu na správu obce, aby dohlédl na správnou interpretaci nacistických zájmů ve svěřené obci. Starosta a přidělcenci z povolání vykonávali svůj úřad 12 roků, pokud se jednalo o úřad čestný, krátka se doba na 6 roků.

Činnost obecních úřadů zanikla v roce 1945, kdy byly nahrazeny soustavou národních výborů. V pohraničí navazovaly na obecní úřady místní správní komise jmenované postupně v letech 1945 – 1946.

Název vsi Souměř, nacházející se přibližně 6 kilometrů východně od Přimdy, vychází z osobního jména Súmír či Súměr a znamenalo Soumírův, ve smyslu dvůr nebo majetek. K dalším českým názvům vsi patřily Saumierz, Soumieř, Saumierz, k německým Saumierz, Sommer, Zummer, Zumber, Summern, Sommern, Zummern a k latinským Sumyers, Sumirz, Sumyrz a Sumierz.

První písemný záznam o vsi Souměř pochází z roku 1380, kdy je pojmenování této osady spojeno se jménem jakéhosi Ondřeje. V roce 1392 se lze dočíst o Janovi ze Souměře aneb ze Stráže. V obou předešlých případech však zůstává otázkou, v jakém majetkovém poměru ke vsi byly obě uváděné osoby. Teprve v roce 1407 je spolehlivě doloženo, že ves Souměř se dělila mezi dva bratry, Pavla a Aleše ze Souměře, kteří v tomto roce zaplatili zřízení nového oltáře v kostele svatého Václava v Tachově. V roce 1427 se objevuje zmínka o tom, že ves vlastnil Zikmund Holub. Během celého předešlého období byli majitelé souměřského zboží v manském vztahu vůči hradním pánům na Přimdě. V roce 1471 se část vsi ocitla pod správou statku v nedalekém Orlově a zbývající díl se nacházel v držení pánů z Gleisenthalu. Bezprostředně poté získali ves páni z Videršperku. V letech 1496 – 1497 byli páni ze Souměře Jiřík, respektive Lorenc, z Videršperku seděním na Souměři, kterým byla ves (v roce 1497) propuštěna z manství. V roce 1509 se v historických textech objevuje jméno Balcara z Videršperku. Jeho potomci, bratři Gynter a Bohuslav z Videršperku na

Souměři, drželi ves ještě v roce 1532. Záhy poté, v roce 1535, patrně z důvodu nějakého přečinu, byla na jejich majetek uvalena znovu manská povinnost k hradu Přimda. Následně se oba bratři o rodinný majetek rozdělili tak, že Souměř získal Gynter, který ji nechal v roce 1542 vložit do zemských desek. V roce 1535 náležela tvrz a statek se vsí Janovi z Merklína a v letech 1557 – 1562 Janovi mladšímu Černínovi z Chudenic. Posléze získal ves Adam ze Švamberka, který ji připojil k přimdeckému panství. Po Adamově smrti v roce 1591 připadla ves jeho manželce Griseldě, rozené z Lobkovic, a posléze, v roce 1603, její vnučce Griseldě, provdané z Donína. Její syn Jan Vilém ze Švamberka připojil ves, před rokem 1618, k panství Bor. Od tohoto okamžiku se stala ves Souměř trvalým příslušenstvím tohoto dominia. Panství Bor náleželo k majetku rodu Švamberků do roku 1650, kdy jej Jan Vilém ze Švamberka prodal Zikmundovi Bedřichovi z Götzen. V období mezi lety 1650 – 1720 spravovali borské državy páni z Götzen. V uvedeném roce 1720 prodal Karel Josef z Götzen Bor se vším příslušenstvím (včetně Souměře) Dominikovi Markvartovi Löwenstein-Wertheimovi. Panství Bor, potažmo ves Souměř, pak zůstaly v držení Löwensteinů do roku 1945.

Územní a správní kompetence obecní samosprávy v Souměři se vztahovaly pouze na obec samotnou.

Do roku 1862 patřila Souměř pod Krajský úřad v Chebu a současně od roku 1850 pod nově zřízené Okresní hejtmanství v Tachově. Zároveň se vznikem politických okresů vznikly v roce 1850 také okresy soudní. Obec Souměř se stala součástí nově vzniklého soudního okresu Přimda (zůstala v něm až do roku 1945). Při další reorganizaci správy v roce 1855 byla sloučena politická a soudní správa a vznikl Smíšený okresní úřad Přimda, jehož součástí byla též obec Souměř. K definitivnímu rozdělení politické a soudní správy došlo v roce 1868, kdy bylo znovu obnoveno Okresní hejtmanství v Tachově. Po připojení okresu Tachov k německé „Třetí říši“ spravoval obec Landrát v Tachově.

K rekonstrukci činnosti německé obecní samosprávy lze použít dostatečné množství dochovaného materiálu. K písemnému materiálu jako takovému je však potřeba přistupovat také z kritického hlediska, neboť, přestože se jedná o časově poměrně rozsáhlý archivní soubor, nepokrývá důsledně všechna důležitá období v činnosti obecní samosprávy. Týká se to především zrodu a údajů z počáteční samostatnosti obecního úřadu. Na neúplnosti archivního souboru se negativně podepsala také absence pamětní knihy obce, která mohla chybějící místa významně doplnit. Následující přehled obecních starostů jednoznačně dokládá, jak torzovitě se dochovaly informace z konce 19. století a začátku 20. století.

představený obce/starosta	funkce od roku	funkce do roku
Andreas Ullmann	1887	?
Andreas Gall	1890	?
Josef Harlass	1893	1894
Georg Marka	1894	1897
Josef Harlass	1897	1904
Andreas Ott	1909	1910
Andreas Gall	1914	1919

představený obce/starosta	funkce od roku	funkce do roku
Georg Kurzek	1919	1924
Andreas Gall	1924	1938
Georg Weniger	1938	1945

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

Ze zápisu o odborné archivní dohlídce spisovny MNV v Souměři z 23. září 1953 vyplývá, že pověřený pracovník ONV Tachov prohlédl všechny písemnosti ve spisovně uložené, a to počínaje rokem 1918. Pro trvalé uložení do okresního archivu byly vybrány tyto materiály: 1. obecní kronika 1924 – 1937; 2. protokol ze zasedání obecní rady, bez datace; 3. účetní kniha 1922 – 1943; 4. obecní rozpočty 1939 – 1944 (16 kusů); 5. „matrika“ domovského práva 1929; 6. podací protokol 1939 – 1942; 7. kniha cizinců, bez datace. K tomuto materiálu byla navíc přiřazena složka se čtyřmi pořadači a 11 obalů se spisy (bez jakýchkoliv údajů o metráži a dataci), rovněž z činnosti německé obecní samosprávy. Na konci výčtu předaného materiálu je uvedeno, že veškeré písemnosti a knihy byly předány ONV Tachov k odbornému archivnímu rozřídění.

Pro potřeby MNV Souměř byl ponechán parcelní protokol s datací 1838 a obálka stavebních plánů (bez údajů o metráži a dataci).

Do sběrných surovin bylo vybráno celkem 40 kilogramů odborných německých knih, týkajících se samosprávy a práva.

Vzhledem k tomu, že na konci zápisu se objevuje ručně psaná poznámka: „Německá kronika bude zaslána neb přinesena do Tachova. Po kontrole bude oznámeno, co chybí. 26/VII/1955. Podpis, razítko rady MNV v Souměři.“, je zjevné, že uváděný materiál se v roce 1953 do archivu vůbec nedostal.

V dopise z 25. října 1955 se okresní archivář odvolával na zápis se seznamem skartovaného materiálu z roku 1953 a také na příslib z července roku 1955, že mu bude předána slíbená pamětní kniha obce. Uváděl, že se tak dosud nestalo a žádal o urychlenou nápravu celé situace.

Ze záznamů v evidenčním listu JAF, zavedeném k 1. říjnu 1958, vyplývá, že archivní soubor AO Souměř byl do tehdejšího okresního archivu převzatý 26. července 1955 pod číslem přírůstku 56. Obsahoval 20 knih s datací 1922 – 1944, 1 kartón s datací 1924 – 1944, 4 pořadače s datací 1922 – 1941 a 1 podací protokol s datací 1939 – 1942. V pozdějším, bližší neurčeném období, došlo k úpravě původních záznamů. Tato úprava byla provedena dodatečně obyčejnou tužkou a dotkla se všech evidenčních jednotek (navíc přibyly tři balíky), ovšem datace většiny z nich zůstala beze změn. S ohledem na to, že tato korekce nebyla opatřena žádnou datací a bližším popisem zmiňovaného úkonu, nelze spolehlivě určit, jaký počet evidenčních jednotek se poté v archivním souboru vyskytoval.

V průběhu 20., 30. a na počátku 40. let 20. století vedla obec jednoduchou evidenci korespondence, na kterou si opatřila příslušné razítko (viz. Razítko a). Tato evidence se vztahovala výlučně na došlou korespondenci (viz. Razítko b). Je potřeba dodat, že do této evidence se však dostávaly pouze „vybrané“ spisy. Je přinejmenším sporné, zda byl tento

výběr záměrný a účelový, neboť na několik takto vybraných spisů otiskl pověřený úředník razítko a příslušný údaj doplnil zpětně (častokrát neúplně nebo vůbec), čímž narušil a znehodnotil původní numerickou řadu čísel jednacích. Písemnosti nebyly zohledňovány podle tématických skupin, nýbrž tvořily nepřetržitou chronologickou řadu v rámci jednoletého období. Neoznačené spisy byly zřejmě ukládány taktéž chronologicky a zčásti průběžně skartovány. S přihlédnutím k okolnosti, že v tomto případě nelze hovořit o skutečném způsobu ukládání a členění písemností podle předem určeného spisového řádu a pokus o rekonstrukci původní evidence by znamenal značné znehodnocení daných tématických skupin, zvolil zpracovatel vlastní, jednoduché a přehledné schéma. Všechny písemnosti byly seřazeny do tématických skupin a v rámci těchto skupin ještě chronologicky.

Razítko a)

Gemeindeamt – Zummern Polit. Bez. Tachau Präs.: ..... Zahl: .....
--

Razítko b)

Gemeindeamt – Zummern Polit. Bez. Tachau Präs.: 25. März 1943 Zahl: 362
--

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Před zahájením pořádacích prací na archivním souboru AO Souměř došlo ke korekci celkového rozsahu materiálu. Původní stav na evidenčním listu JAF vykazoval 0,40 bm, přičemž skutečný stav činil 0,52 bm.

Materiál archivního souboru AO Souměř pochází z let 1838 – 1945. Jedná se o 14 úředních knih, 1 podací protokol, 3 kartóny a 1 mapu o celkové metrāži 0,44 bm.

Vzhledem k umístění obce v oblasti s převažujícím německým obyvatelstvem je v dochovaných písemnostech užíván německý jazyk.

Archivní soubor byl uspořádan podle metodického návodu pro pořádání archivních souborů obcí.

V archivním souboru se nalézají písemnosti I. (inv. č. 3) a II. kategorie.

Fyzický stav aktového materiálu je dobrý. Parcelní protokoly inv. č. 1 a č. 2 se částečně rozpadly z důvodu opotřebení a nesprávné manipulace. Kniha příjmů a výdajů inv. č. 57 je bez desek a napadena plísni. Katastrální mapa inv. č. 58 je také poškozena plísni.

U knihy inv. č. 9 došlo k postupnému doplňování údajů u některých záznamů ještě po ukončení jejího vedení v roce 1907. Jelikož se nejedná o chronologický a navazující časový úsek, zvolil zpracovatel označení jako pro posteriora.

V archivním souboru AO Souměř byla provedena vnitřní skartace (Protokol o vyřazení dokumentů ve vnitřní skartaci č.j. SOAP/090-0051/2009-40.02 a schválený č.j. SOAP/008-0766,0767,0769,0771-0773/2009), při které byly vyřazeny účetní doklady, nevyplněné účetní formuláře a obálky od písemností v celkovém rozsahu 0,08 bm z let 1925 – 1941.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

K nejzajímavější a zároveň nejhodnotnější části archivního souboru patří zápisy ze zasedání obecního zastupitelstva inv. č. 3, inv. č. 24. Ve složce „Korespondence došla od úřadu Landráta 1938 – 1941“ inv. č. 22 se vyskytuje jedinečný přehled všech Standesamtů pro soudní okresy Přimda a Tachov, který se nedochoval v žádném jiném archivním souboru v rámci SOKA Tachov. Při získávání informací o vývoji a historii obce Souměř je potřeba postupovat v součinnosti se záznamy v regionální literatuře.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky

Archivní soubor uspořádal a pomůcku sestavil Miroslav Vetrák v lednu 2009 ve Státním okresním archivu Tachov.

V Tachově, 22.června 2009

Miroslav Vetrák

Příloha č. 1 – Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Adressbuch und Führer für den politischen Bezirk Tachau und Umgebung. Tachau : Verfasser Karl Hlawaty : Schriftleiter in Pilsen, [1914]

Adressbuch für den politischen Bezirk Tachau. Tachau : Herausgegeben von Richard Mayer in Neuzedlisch, [1925]

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida : Verlagsanstalt Albert & Hanselik, s. d.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1849

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1864

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933

Seznam míst v království Českém, 1913

Státní oblastní archiv Plzeň : Průvodce po archivních fondech. Svazek 3. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra ČSR, 1976

Übersicht der in Folge a. h. Gutschliessung vom 26. Juni 1849 genehmigten provisorischen Gerichtseintheilung des Kronlandes Böhmen, 1849

II. Literatura

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : Příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu, *Archivní časopis : zvláštní příloha.* 1999, roč. 49.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny.* Díl IV. S – Ž, Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.

PROCHÁZKA, Zdeněk – ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov 2.* Tachov : Okresní muzeum v Tachově, 1990.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník království českého.* Praha : Nakladatelství ARGO, 1998.

SCHMIDT, Josef. *Heimatatlas des ehemaligen politischen Bezirkes Tachau – Pfraumberg.* Geretsried : Heimatkundlicher Arbeitskreis der Tachauer in Geretsried und Ehrenheimatkreisbetreuer StR., 1973

SCHUSTER, Franz. *Tachau – Pfraumberger Heimat.* Ulm/D : Gerhard Hess Verlag, 2000

Příloha č. 2 – Seznam použitých zkratek

AO	archiv obce
č. p.	číslo popisné
EL	evidenční list
EL JAF	evidenční list Jednotného archivního fondu
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
ev. d.	evidenční
inv. č.	inventární číslo
JAF	jednotný archivní fond
MNV	místní národní výbor
NAD	národní archivní dědictví
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nacionálněsocialistická německá strana dělnická)
ONV	okresní národní výbor
Ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka
s. d.	sine dato (bez datace)
SOkA	státní okresní archiv
Z. z.	Zemský zákoník

Inventární seznam

Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850**Knihy****Knihy evidence daní a poplatků**

1	Parcelní protokol stavebních parcel pro ves Souměř (Bau-Parzellen-Protocoll der Gemeinde Zummern) Německy, 22 x 38 cm, papír, bez vazby	1838	K 1
2	Parcelní protokol pozemkových parcel pro ves Souměř (Grund-Parzellen-Protocoll der Gemeinde Zummern) Německy, 22 x 38 cm, papír, bez vazby	1838	K 2

Obecní úřad 1850 – 1945**Úřední knihy****Knihy všeobecné správy obce**

3	Kniha zápisů obecního zastupitelstva	1924 – 1938	K 3
4	Registr vydaných domovských listů	1850 – 1857	K 4
5	Kniha vydaných domovských listů	1914 – 1938	K 5

Knihy správy obecního majetku

6	Hospodářský plán pro obecní lesy na roky 1920 – 1929	1920	K 6
7	Hospodářský plán pro obecní lesy na roky 1930 – 1939	1930 – 1937	K 7

Evidenční knihy agendy bezpečnosti a veřejného pořádku

8	Kniha vydaných pracovních knížek 1874 – 1898 Kniha vydaných služebních knížek 1898 – 1910	1874 – 1910	K 8
9	Trestní protokol	1873 – 1907 (1919)	K 9
10	Trestní protokol	1908 – 1939	K 10

Knihy ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech

11	Přihlašovací kniha stálých dovolenců, záložníků a náhradních záložníků	1888 – 1921	K 11
12	Přihlašovací kniha neaktivního mužstva zemské obraně	1891 – 1918	K 12

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jednotka
13	Přihlašovací kniha neaktivního mužstva pozemního vojska a námořnictva	1921 – 1924	K 13
Spisový materiál			
Registraturní pomůcky			
14	Podací protokol	1934 – 1939	R 1
Spisy			
Obec a její správa			
15	Domovské listy	1909 – 1938	N 1
16	Korespondence k domovské evidenci	1868 – 1938	N 1
17	Korespondence došlá od soukromých osob a ostatních subjektů	1925 – 1935	N 1
18	Obecní vyhlášky a nařízení	1923 – 1938	N 1
19	Korespondence odeslaná nadřízeným orgánům	1933 – 1939	N 1
20	Korespondence a nařízení došlá od Okresní politické správy v Tachově	1919 – 1926	N 1
21	Korespondence a nařízení došlá od Okresního úřadu v Tachově	1929 – 1938	N 1
22	Korespondence došlá od úřadu Landráta v Tachově	1938 – 1941	N 1
23	Korespondence došlá od Okresní správní komise na Přimdě	1923 – 1928	N 1
24	Zápisy a pozvánky na zasedání rady a obecního výboru v Souměři	1914 – 1938	N 1
Správa obecního majetku			
25	Hospodaření s obecním majetkem (darovací listina, pronájem)	1933 – 1934	N 2
26	Obecní rozpočty, podklady pro rozpočtové hospodaření obce, účetní závěrky	1919 – 1945	N 2
Péče o bezpečnost a veřejný pořádek			
27	Lékařská péče, zdravotní záležitosti (mj. Masarykova liga proti tuberkulóze)	1928 – 1935	N 2

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jednotka
28	Zvěrolékařská osvědčení	1939 – 1940	N 2
29	Vysvědčení mravů, žádosti, korespondence	1928 – 1929	N 2
30	Žádosti a povolení o stavbu budov a příslušenství (uvnitř stavební plány č. p. 5, 31, 54)	1890 – 1942	N 2
31	Přehled nákladů na stavbu nového mostu v Souměři	1898	N 2
32	Elektrovod Poběžovice – Stráž	1925 – 1926	N 2
33	Sbor dobrovolných hasičů	1933	N 2
34	Trestní listy, výpisy z trestních rejstříků, korespondence	1890 – 1944	N 2
35	Přestupky, škodní události	1923	N 2
Péče o veřejné ústavy a zařízení			
36	Povinnost obce vůči chudým a nezaopatřeným, chudinské záležitosti	1934 – 1935	N 2
37	Školní záležitosti, školné, především korespondence s Lidovou školou hospodářskou v Boru	1896 – 1936	N 2
38	Okresní péče o mládež na Přimdě, korespondence	1924 – 1934	N 2
Spolupůsobení ve státních záležitostech			
39	Vojenské záležitosti	1929	N 3
40	Korespondence s NSDAP v Tachově	1939	N 3
41	Daňové příjmy a výdaje	1939 – 1943	N 3
42	Korespondence a vyhlášky došlé od Berního úřadu na Přimdě a Berní správy v Tachově	1925 – 1937	N 3
43	Katastrální a pozemkové záležitosti	1925 – 1944	N 3
44	Zbytkový statek Souměř, Velkostatek Bor	1934 – 1937	N 3
45	Korespondence došlá od Okresního soudu na Přimdě	1919 – 1934	N 3
46	Bankovní záležitosti, korespondence (vložený dvě úrokové knížky na obec Souměř)	1893 – 1941	N 3
47	Pojistky majetku, pojištění všeobecně	1940 – 1943	N 3
48	Nařízení a směrnice nadřízených zemědělských orgánů, korespondence	1939 – 1942	N 3
49	Vyhlášky (zákaz dovozu potravin, klasifikace koní)	1924 – 1936	N 3

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jednotka
50	Výkazy o sčítání hospodářského zvířectva	1925 – 1938	N 3
51	Nařízení a korespondence k výkazům o dobytku	1929 – 1939	N 3
52	Obecní plemeníci, jejich připouštění, finanční podpora, pojištění	1929 – 1941	N 3
53	Průkazy o výběru plemeníka, smlouvy o připouštění veřejného plemeníka, seznamy zájemců	1929 – 1943	N 3
54	Povolenky k domácím porážkám	1939 – 1940	N 3
55	Boj se škůdci	[1934]	N 3
56	Reklamní prospekty a materiály se zaměřením na zemědělství	1929	N 3
57	Honební záležitosti (mj. volby do honebního výboru, smlouvy, opis honebního zákona)	[1866] – 1934	N 3

Účetní materiál

Účetní knihy

58	Kniha příjmů a výdajů	1922 – 1945	K 14
----	-----------------------	-------------	------

Ostatní materiál

59	Mapa obecních lesů ke stavu v roce 1930 G. Hahn – Forstmeister 1 : 2880, ruční kresba, kolorováno, inkoust, tuš, barvy 40 x 54,5 cm	1930 – 1937	M 1
----	---	-------------	-----

Název archivu:	Státní okresní archiv Tachov
Název archivní pomůcky (archivního souboru):	Archiv obce Souměř
Značka archivního souboru:	AO Souměř
Časový rozsah:	1838 – 1945
Počet evidenčních jednotek:	19 (14 úředních knih, 1 podací protokol, 3 kartóny, 1 mapa)
Počet inventárních jednotek:	59
Rozsah bm:	0,44 bm (0,06 úřední knihy, 0,02 podací protokol, 0,35 kartóny, 0,01 mapa)
Stav ke dni:	22. června 2009
Archivní soubor zpracoval(a):	Miroslav Vetrák
Pomůcku sestavil(a):	Miroslav Vetrák
Počet stran:	18
Počet exemplářů:	5
Pomůcku schválil:	Mgr. Jan Edl